

Kerkelijk leven in gemeente Weiwerd rond 1700

Het DTB-boek van Weiwerd wordt geopend door een predikant. Het gaat om Regnerus Wolphius, die met vrouw en kinderen is komen wonen in Weiwerd. De DTB opent met een beschrijving van de "tafel van de ledematen onser Gereformierde Gemeente int Carspel Weijwert, beginnende int Jaar onser Heeren Christi 1616 den 17 Octob."

Want, zo wordt vervolgd, "int Jaar onser Salichmakers Jesu Christi -1616- bin Ick Regnerius Wollphius als een wettelick beropen Prediger tot Weijwert met vrouw end kinder te woonende gekomen, op den 17-Octob." Volgens de 'index der predikanten in de Gem. van Weiwert 't zedert de Reductie' is hij de opvolger van Joann Artopoeus, die vanaf 1599 tot zijn overlijden in 1616 de gemeente van Weiwerd had gediend.

Regnerus Wolffius werd geboren rond 1585 in Bremen. Aanvankelijk was hij conrector in Appingedam, om vervolgens predikant te Solwerd te worden van 1613-1616. Hij was gehuwd met Stijntje Simons, die bejaard gedoopt werd op 5 April 1640 in Weiwerd, en overleed na 1683. Er zijn twee kinderen bekend, namelijk Samuel Regnerus en Daniel, die beiden geboren zijn in 1654, een tweeling, gedoopt in Weiwerd. Het zullen geen kinderen van Stijntje zijn, gezien het feit dat zij met kinderen binnenkwam in 1616, en het niet waarschijnlijk is dat zij veertig jaar later opnieuw baart!

De hervormde gemeente Solwerd was in de periode 1594 - 1644 zelfstandig. Ze beriep in 1614 R. Wolphius als eerste predikant. In 1644 ging zij een personele combinatie aan met de hervormde gemeente te Marsum. De gemeenten werd genoemd de hervormde gemeente Solwerd en Marsum. Niet veel later kan de predikant de eerste avondmaalsviering leiden. De DTB gaat verder met: "Anno 1616 den -25-Decemb. hebbe Ick opt eerstemaal te Weijwert het H. Nachtmaal des Heeren gehouden op Midtwintersdach, end hebbe dese Nafolgende Personen in de Gemeente gefonden". En dan volgt een lijstje met 12 namen.

En dan worden bij 23 november 1645 twee namen genoteerd, vermoedelijk van mensen die voor het eerst deelnemen aan het Avondmaal. Het gaat om Willem Hindrix en om "onsse Regnier Schoelmester". Hier zal bedoeld zijn op de zoon van de predikant. Nadat op 15 december 1661 Albert Pieters voor het eerst aan het Avondmaal deelneemt, volgen een tijdlang geen kwartaal notities. Het betreft de periode juni 1662 tot maart 1664 en is een gevolg van het feit dat er een vacature is voor het predikantschap. Want, zo staat te lezen in een ander handschrift: "Den 7. jun. 1662. is de Eerw. Heer Reg. Wolphius in den Heere ontslaepen".

20 maart 1681

Naemen der Communicanten, welcke op dese tijt het
H. Avondtm. hebben ontfangen, en met malkanderen gehouden
in des Heeren Naeme.

1. Ick Pastor C. Themmen
2. Mijn Huijvrouw Anna Eppens
3. Mijner vrouwen moeder Anneke Dercks
4. Sijwert Roelefs ouderlingh
5. sijn huijsvrouw Anje Jacobs
6. de kerckvooght Cornelis Philips
7. sijn huijsvrouw IJctien Ipes
- ..
37. Regnerus Wolphius Schoolmeester

Absenten zijn geweest

1. Jan Gerrijts
 - ...
 5. Aijcke Bartelts
- Trijne Arents huijsvr. van Meest. Regnerus

6 september 1691

Regnier Wolphius
Louwe Wildricks

1670 Trijne Arents is een lastige schoondochter

Rond de familie Regnerus speelt het nodige. Na het overlijden van dominee en vader doet schoondochter Trijne Arents belijdenis in 1665 en neemt deel aan het avondmaal: '4 juni 1665 Trijne Arents , meester Regneri huijsvrouw', zo wordt genoteerd. Maar het is maar enkele jaren later wanneer Trijne voor de nodige opschudding zorgt. Ze spreekt gemakkelijk, maar is ook wat grenzeloos, en is emotioneel in haar uitingen. Wanneer ze wordt aangesproken op haar gedrag laat ze overduidelijk merken wat dit met haar doet en trekt haar eigen conclusie: ze wil helemaal niet meer aan het avondmaal.

In de DTB wordt bij 7 maart 1670 genoteerd dat

'Meest. Regneri huijsvrouw Trijne gecensureert, en bestraft over haer ijdel, lichtveerdigh en onverbaerlick spreucken; waerop sij selfs (sonder dat haer noch sulcks consistorial. aengeseght waer) met een hevich gemoet en (als het scheen) onboetveerdigh Herte, van het H. Avondtmael sich heeft onthouden.'

In dezelfde visitatie werd vanwege dronkenmansgedrag Schulte Havincks

'aengeseijt sich voor dit mael van het H.Avondm. te onthoud. van wegen een ergerlijcke daet, welcke hij door dronckenschap in een seker kercke op des Heeren dach, ter tijt der predicatie, hadde gepleeght.'

Trijne volhardt in haar visie. Ze blijft weg uit de kerkdiensten, en slaat de uitnodigingen om weer aan het avondmaal deel te nemen af. De kerkenraad kan niet anders dan op 5 juni 1670 besluiten

'dat men Meest. Regneri huijsvrouw Trijne niet wederom soude noodighen tot het gebruik des H. Avondm. soo langh als sij haer soo hartneckich aenstelde en niet wederom quaem tot het gehoor van Godts H. Woort.'

De kerkenraad geeft het echter niet op. Het vermaan gaat door, en Trijne lijkt geleidelijk zich wat meer te schikken. Ze bezoekt de kerkdiensten weer. De kerkenraad signaleert dit en vindt ruimte om haar weer toe te laten. Vijf maanden later, op 4 september 1670, wordt geschreven dat

"Meest. Regneri huijsvrouw Trijne wederom tot de Tafel des Heeren toegelaten te komen na datse van te vooren Ernstlich waer vermaent en oock een tijtlangh beterschap des Levens hadde betoont".

Daarmee komt een einde aan een rumoerig jaar voor Trijne en de gemeente te Weiwerd. Wat er met Trijne aan de hand was? Ze had ongetwijfeld een druk bestaan, had 11 kinderen gebaard, de jongste was in 1670 nog geen vier jaar. Haar man was schoolmeester, ook hij komt acht jaar later onder censuur. 1 september 1678 'Bijsonderlick zijn M. Regnerus, en Peter Jans beschuldight, en van ons gecensureert over sekere begaene feijten.'

1672 Bidden en danken voor Groningen, belegerd door Bommen Berend

Van den -30-Jun. tot den -20-Sept. is hier alle morg. om 8 uijren, en s'Sond. avondts om 6 uijren, een capitt. of Psalm in de kercke gelesen, en een gebedt gedaen; als de Bisschoplijcke Volckeren van Ceulen, en Munster in dese Provincie waeren gevallen, en de stadt Groning. hadden belegert.

1675 Avond voor catechisatie

5 september 1675 'NB Oock is doemaels van de tegenwoordige vergaederinge geaprobeert en voor goet gekent, dat de schoolkinderen des Winters op Maandagh of Woensdagh in de kercke gecatechizeert worden.'

1681 Eerste collecte voor diaconie in middagdienst

Er komt een collecte voor de armen. 4 september 1681 "NB. Voornaemelick is van de tegenwoordighe vergaderinghe geaprobeert, en voor goet geoordeelt, dat men Sondaeghs voor de middagh, hier in onse kercke, met den buijdel oock ommegae, om aelmoessen voor den armen te vergaederen, gelijk in andere kercken geschiet. En dat dit selve in die aenstaende visitatie aen de Lidtmaeten onser Gemeijnte soude bekend gemaect, en voorgedraegen worden, om haer gevoelen daerover te hooren, en te verstaen. In de volgende visitatie, geschiet den 5 – en 6. Sept. is dese bovengeschr. saecke van de meeste leden der Gemeijnte mede geaprobeert, en voor goet gekeurt." Den 25- Septemb. heeft onse Diaken Tiarck Jacobs alhier voor de eerste mael, in des Heeren Naem, met den buijdel ommegaen, om de aelmoessen voor den armen te vergaderen. "

1684 Kosten en opbrengsten Avondmaal voor diaconie

De diaconie krijgt ook de financiële verantwoordelijkheid voor kosten en baten van het avondmaal. 7 september 1684 "is van den Pastor voorgesteld, en bekend gemaect, dat alsoo de staet en saecken van de kercke alhier seer zijn komen te vervallen, van de kercke dieswegen niet meer het broodt, en Wijn tot het gebruik des H. Avondtm. sal betaelt worden, maer van de Diakonijje (gelijck op verscheijden andere plaetsen geschiet) als welcke oock het gelt geniet dat alsdan geven wort"

1685 Ja als antwoord

4 december 1685 'NB Hebbe ick Pastor in de kercke nae de Proefpredic. voorgesteld, dat ick begeerde dat op elcke vraeghstuck van die gewoonlijke vraeghstucken nae de proefpredic. jae mochte geantwoort worden, gelijck soo in de nabuijrige als oock in andere Gemeijnten van Stadt, en lande tot Godts eere, en stichtinge der Gemeijnte geschiet; t'welcke (gelijck te vooren van onse kerckenraet in Consistor. doo oock te deser tijt) van de samptlicke Gemeijnte is geaprobeert, en ingewillight.'

1686 Gasten aan Avondmaal als gevolg van St Maartensvloed

12 december 1686 'Van Oterdum zijn alhier tot ons (in dese noodt van de hooge watervloedt) gekomen om het H. Avondtm. met ons te houd. Moeij Ave, huijsvrouwe van Berent Pieters Gortemaeker, en Tieje Allerts, met sijn huijsvr. Trijne.'

1689

26 mei 1689 'En alsoo Jan Aljes, hebbende sich een tijtlangh van het H. Avondtm. geabsenteert (t'welck hij voor desen in de visitatie niet hadde willen doen) heeft dit alleen tot een excuse voortgebracht, dat hij menichmael om de coude soo langh daer niet konde dijen, en met het bloote hooft sitten; waerop hij vermaent is tot meerder ijver en neesricheijt in het gebruik des H. Avondtm. Maer alsoo Bouwke Bolts oock waer geciteert om reden te geven , waerom sij haer nu eenige jaeren langh, niet allen van het gebruik van het H. Avondtm. (t'welck den Christenen gesondt, en wel zijnde, niet betaemt) maer oock van het gehoor des G. Woorts hadde geabsenteert, nae dat sij soo menichmael in de visitatie tot het gehoor des G. W. en gebruik des H. Av. ijverich waer vermaent, is sij niet verschenen" . " in de naevolgende visitatie, den 27- Majj- met onse ouderlingh Cornelis Wilckes, ten Huijse van Bouwe Bolts komende, om haer berispende over haer langhduijrige naelaeticheijt in den kerckgangh en aenhooringe van G. Woort, heeft sij haer oneerbiedelick, onfatsoenlick en verkeert tegen haer Pastor, in haer woorden, aengestelt, en gedraegen, niets voortbrengende van eenigh belangh, maer alleen ijdele, en vreemde reden met groote hevicheijt, en onstuijmicheijt spreekende, die nergens toe dienden; en wel veel seggende van den overleden kerckvooght Cornelis Philips, maer die den Pastor, en kercke niet raecken. Waerom wij Pastor, en ouderlingh van haer wegh gegaen zijn, berispende haer over haere verkeertheijt, en hardneckicheijt. en hebben beslooten ons voor een tijtlangh met haer niet meer te bemoeijen, maer aen Godts genaede over te geven, biddende dat Godt in haer wercke betere gedachten, en betere sinnen, en genegentheden. "

1692 Psalmen ipv Lutherse gezangen op feestdagen

4 december 1692 " Oock is geresolveert dat men voortaan op de jaerl. Feestdaegen in de plaetse van de Lutersche gesangen , Davids, of andere Psalmen soude singen gelijk in andere kercken, volgens kercken ordre geschiet. "

1695 Bakker Lambert Jans gebruikt scheldwoorden

Ook de kleinzoon van de dominee en de zoon van de schoolmeester raakt betrokken bij ruzie en onenigheid. De bakker Lambert Jans is geïrriteerd geraakt, zodanig dat de nodige lelijke woorden worden uitgesproken naar Regnier. In de DTB staat bij 9 juni 1695

"Is Lambert Jans backer te deser tijt van t'H. Avondtm. afgebleven, van wegen eenige scheltwoorden tegen onsen ouderlingh Albert Pieters , en sijn swaeger Mr. Regnier uijtgesproocken, waerover geciteert zijnde op den 2-Jun. van het E. Consistor. heeft niet willen komen, en daerover gevraeght zijnde nae gedaene proefpredic. in de kercke, seijde daarvan niet te weten, en nae geen vermaeninge tot versoeninge luijsterende, is met een boos hooft wegh gegaen en oock niet wederom voort' gebruijck des H. Avondtm. bij den Pastor gekomen; als hij vermaent waer te doen. "

Enkele maanden later is de ruzie bijgelegd en kan de censuur worden opgeheven op 1 december 1695. Dan wordt

"toegestaen dat Lambert Jans, nae dat nu eenige maelen wederom in de kercke is geweest, op sijnes selfs beproevinge wederom tot het H. Avondtm. mach gaen alsoo hij voorgeeft , met Albert Pieters niet te doen te hebben, en Albert Pieters mede toestaet dat hij ten Avondtm. gae."

1695 De voorzanger zal als eerste bediend worden bij het Avondmaal

In de kerk is geen orgel aanwezig en een voorzanger zet steeds in om de gemeente de juiste toonhoogte te geven. Deze taak ligt, hoe kan het haast ook anders, bij de schoolmeester, van wie verwacht mag worden dat hij meer dan de anderen de toonkunst verstaat. Bij de avondmaalsviering loopt dit soms wat onhandig, omdat de schoolmeester zelf nog aan het avondmaal zit als de gemeente weer moet gaan zingen. Het punt wordt besproken in de kerkenraad, op dezelfde bijeenkomst als die waarin Lambert Jans weer tot het avondmaal wordt toegelaten.

"Mede is geresolveert dat onse schoolmeester Regnerus Wolphius t'elckens eerst voor andere Manlieden het H. Avondtm. ontfange, opdat hij daer nae int' voorsingen onverhinderlick mach kunnen voortvaeren. "

En zo kon weer gezongen worden tijdens het avondmaal, volgens het kerkenraadsbesluit van 4 december 1670:

"Bijsonderlick en voor goet gekendt dat men onder 't gebruijck des H. Avontm. oock alhier in dese Gem. eenigehe Stichtel. Psalmen, 't zij onse Vader, den 51, of den 103.Ps. ter eeren Godts , en tot stichtinghe der Gem. singhe"

1697 Diaken Regnerus en ouderling Albert hebben een geschil

Twee jaar later is de familie Regnerus weer in beeld. Nu omdat Albert Pieters, een ouderling en Regnerus Wolphius, een diaken, een conflict hebben. Het is pijnlijk dat in een zo kleine kerkenraad de ouderling en diaken onenigheid met elkaar hebben. Albert Pieters is sinds 1 januari 1697 opnieuw als ouderling verkozen, zijn medeouderling is Lamge Geerts. Ook Regnerus Wolphius werd verkozen op 1 januari 1697, hij zit voor het eerst in het ambt, als diaken. De medediaken, die zijn tweede jaar ingaat en dus tevens boekhouder is, is Jan Mennes.

Extra ingewikkeld is het feit dat ze ook familie van elkaar zijn. Regnerus is de schoonzoon van Albert Pieters, hij is getrouwd met diens dochter Frouwke Alberts.

Wanneer op 29 augustus 1697 in de kerkenraad over het conflict wordt gesproken is Albert Pieters er niet bij. Genoteerd wordt dat

"gesproocken van Albert Pieters (welcke niet tegenwoordich waer) met sijn schoonzoon Regn. Wolphius waarmede hij groot verschil hadde, welcke voor andere ergerlicki waer, wederom te vereenigen".

Het conflict is niet direct bijgelegd, en dus wordt genoteerd op 5 september 1697

"Geeske Henses is op haeres selfs beproevinge daer mede toegegaen,; maer onse ouderling Albert Pieters, en Diaken Regnius Wolphius zijn van 't H. Av. afgebleven, omdat se met malkanderen noch niet waeren versoent en vereenight"

Pas op 12 december 1697 kan in droge stijl worden vastgesteld dat

"Hebben bovengenoemde ouderlingh Albert Pieters, en Diaken Regnier Wolphius het H. Avondtm. wederom met ons gehouden nae dat se voor de proefpredicatie met malkanderen waeren versoent".

1703 Trijnje Jacobs heeft conflict met schoolmeester Lienderts

11 maart 1703

"Onse schoolmeest. Berent Lienderts heeft sich te deser tijt selfs, om reden van 't H. Avondtm. afgehouden, waervan anders, alleen voor dit mael, soude afgehouden zijn geweest."

23 september 1703

"geresolveert dat Trijnje Jacobs, wed. van Aijcke Bartelts niet soude vermaent en toegelaeten worden to het H. Avondtm. voor, en al eer sij sich versoene met onsen Schoolmeest. Berent Lienderts en des selfs Huijsvr. en oock wederom neerstelick tot het gehoor van G. Woort kome".

Trijnje is de moeder van Bartelt Aikes, die op 15 april 1703 gehuwd was met Frouwke Alberts, de weduwe van Regnier Wolphius, de vorige schoolmeester.

1706 Trijnje Jacobs conflict met schoolmeester Lienderts duurt voort

9 december 1706 Pieter Pieters Smit, enige tijd afgehouden wegens dronkenschap, betuigt berouw en wordt weer toegelaten. Trijnje Jacobs weduwe van Aijke Bartels wordt niet toegelaten "eer sij haar versoend heeft met de schoolmeester Berent Lienderts, tegens welke sij haar onliefde, bittere haadt en onversoenlijkheid schandelijk en ten eenemaal onchristelijk betoond"

1707

12 juni 1707 " ook heeft Trijnje Jacobs wederom met ons gecommuniceerd na datze voor de Proefpredikatie zig met de schoolmr. Berent Lienders eerst verzoendt hadde"

28 augustus 1707 " is overwoogen de ergerlijke en schandelijke daad, zoo van Trijnje Jakobs , als ook van Frouwe Bronts, en daar op eenpaarig beslooten dat haar beijde het gebruik der H. Sacramenten zou worden verboden, ter tijd toe zij zig bekeeren en ernstig berouw over haar Godloos bedrijf bewijzen, gelijk ook in de visitatie geschiet is "

1711 Trijnje Jacobs mag weer naar het Avondmaal

12 juni 1711 Trijnje Jacobs vraagt om toelating en wordt na betoond berouw en tegenwoordig goed gedrag weer toegelaten

1715 Voortaan Franse wijn bij het Avondmaal

3 juli 1715 " Questie tusschen de ouderling Arent Jacobs en Waalke Jeltens ontstaan in vrede bijgelegt"
"De huisvrouw van Peter Peters, Dewer Eppes om boven gemelde reden tot de gemeenschap van des Heeren tafel niet genodigt"

"Is besloten dat voortaan om reden in plaats van Spansche wijn Fransche int H. Nachتماال zal gebruikt worden."

OUDERLINGEN 1665-1723

[voor 1665 niet vermeld, volgens het reglement van de kerk van Weiwerd van 1665 tot 1707 steeds op 1 januari verkozen met zittingstijd van 2 kalenderjaren, na 1707 volgens kerkeraadsbesluit levenslang ,

indien aftreden ambsdrager wordt vermeld is dit aangegeven]

1696 Lamge Geerts voor Albert Pieters

1697 Albert Pieters voor Lambert Hermans, in januari 1699 met 1 jaar verlengd

DIAKENEN 1665-1723

[sinds 1665 verkozen op (soms een paar dagen later) 1 januari voor 2 kalenderjaren, laatste jaar als boekhouder]

1696 Jan Mennes voor Claes Jacobs

1697 Regnerus Wolphius schoelmeester voor Pieter Tiaerts

HANDELINGEN CONSISTORIE

Regulen en Artijkelen der Consistor. of kerckenraedt tot Weijwert, meestendeel getrocken
uijt de Nederlandsche kerkenord. gemaect in de Sijnode Nation.tot Dordrecht Anno 1619

Reg. en Art.1.

Het eerste, en voornaemste dat de Kerckenraedt heeft te beooghen , en te bemercken, is dat alle kerckel. saecken in de Consistor. verhandelt worden ter eeren des Allerhoochsten Godts, tot Stichtinghe en opbouwinghe der Gemeijnte.

Juxta Art. 30. der Nederl. kerken-ord. v. oml.k.o. art.6.

2.

Sal de Consistoriale vergaderinghe bestaen uijt den Pastor, twee Ouderlinghen en twee Diakenen.

Art. 37.38. v oml. k.o. art. 25.

3.

Sal de Consistor. vergaderinghe altijd begint worden met den gebede tot Godt om zijn Zeghen, en genaedighe bijstandt, en wederom met den gebede, en dancksegg. geeijndight worden.

Art.32. siet daarvan den Nederl. Liturgie.

4.

Sal een ieder Lidtmaet van dese Gemeijnte aen de E. Kerckenraedt , en Consistor. vergaderinghe gehoorsaemheijt, behoorlijk eerbiedigheijt, en respect bewijzen, en daervoor citeert zijnde, niet naelaeten of weijgeren te komen

v. Heb. 13. v. 17.

5.

Sal een ijeder de Resolutien en Besluitjen der Consist. aennemen, en gehoor geven; of het contrarie doende tegen het Woort des Heeren, gecensureert worden en na kerckel. order strafbaer zijn, volgens de kerckel. Discipl.

Matt.18.v.15 - 18

6.

Indien ijemant in Consistor. meijnt verongelijckt te z. mach hij tot den Class, in den Dam appell.

Art. 31.

7.

Sal alle jaeren op nieuwjaersdagh, bij de rekeninghe der diakenen, een nieuw ouderlingh, en diaken na aenroepinghe der Godtl. Naem, met gemeijne stemminghe der Gemeijnte verkooren worden.

Juxta Art.27. v.Conf.Belg. art.31. oml. kerck. o. art.40.42.

8.

Sullen tot Ouderlinghen en Diakenen verkooren worden Verstandighe, Voorsichtighe, aensienlicke, en voornaemlick Godtvruchtighe Mannen, welcke ijverich en naerstich zijn het Woort des Heeren aen te hooren, en andere met een goet exemp. voorgaen.

9.

Sullen voorst eenighe mannen in de consistor. van de kerckenraedt opgesteld worden ende de selve daerna de Gemeijnte voorgedraegen worden , om uijt de selve een ouderl. en diaken in plaetse der afgaende te verkiesen.

Art.22.24. v. oml. k.o. art. 40.42.

Doch sal dese opstellinghe hier ter plaetse geschieden, in tegenwoord. van de eijgen-erfden kerckvooghd en 't overighe deel der Gemeijnte

10.

Sal altijd Consistorie gehouden worden op de Sondach voor en na het H.Avontm. ¶

[toegevoegd in marge] ¶ Voor die Sondach nae het H.H. sal liever terstondt nae die Proefpred. Consist. gehouden word. indien sulcks van nooden zij.

of oock op andere tijden, indien het de nootwend. vereijst, en dat in de kercke, of in de pastorije, t'welck alsdan na gedaene predicat. van de Pastor sal bekend gemaect word. of van ijemant anders omme gesecht sal. w.

11.

Het sal niemant van de kerckenraedt geoorloft zijn sich van de Consistoriale vergaderinghe af te sonderen, sonder wettel. oorsaecke; onder poena van -2-st. voor den armen.

12.

Indien t'eenige tijt bijzondere swaere saecken in Consist. mochten voorvallen, sal het geoorloft zijn, boven de gestelde ouderlinghen en diakenen, een of twee van de qualificeerde eijgenerfden, als mede de kerckv. te versoecken, om mede in Consistor. te delibeeren , en haer behulpelijcke handt te verlienen tot rust, en vrede der Gemeijnte.

13.

T'geene in Consistor. niet kan afgedaen word. sal tot den Class. in den Dam gebracht worden

Dese Regulen, en Artikel. zijn de Chr. Gemeijnte hier tot Weijwert den 27. Octob. 1667, opentlick in de kercke voorgelesen, en geapprobeert; uitgenoemen het 9- artikel. t'welck daernae ten believen van sommige oock verandert, en alsoo aengenomen is.

Cornelius Themmen. Pastor tot Weijwert.

Vraagstukken, welcke den Chr. Gemeijnte hier tot Weijwert nae't eijndighen van de Proefpred. voor t'H. Av. word. gestelt.

1. Vraegh ick u of ghij niet geloovet dat de boecken des Oud. en N.T. het eenighe 't volkomen waerachtighe woort Godts zijn, waerin de H. aen ons sijn wille van onse salichheit heeft geopenb. en of ghij dienvolgens niet verwerpt 't gene daerteghen strijdt, of daarvan verschilt?

2. Datter is een eenigh eeuw. alm. en waeracht. Godtl. Wesen , onderscheijdt. in drie pers. vad. soon en H. G. ?

3. Dat wij door den val, en ongehoors. van Adam, en Eva alle tot sondaers geworden sijn, in sond. ontfangh. en geboor. z. en door de sonde gantsch verdorv. z. van ons selven, onnut ter eenigh goetd en genegh. tot allen quade en daerom den dootd en verdoemenisse onderworpen sijn.?

4. Dat J. Christ. waeracht. G. en Mensch in een pers. de eenighe Middel. en Sal. des Wer. is, en dat een ijegel. die in Hem gelooft , uijt loutere genaede des H. door hem van sijn sond. en straff. der sond. verl. met G. versoent, en tot een erfgenaem des eeuw. lev. gest.w. ?

5. Of ghij niet van voornemen zijt bij dese suijwere Leere , en en belijden. des gel. door G. gen. tot den eijnde uwes Lev. te volhard. de sond. te haeten, en te verlaet. en voortaan een nieuw godtsal. lev. te leij. in waere liefde nevens G. en den evennaest. te wand. ter eeren G. en Stichtinghe sijner Gemeijnte ?

Die dit geloov. en belijdt. en van soodanighen voornemen sijn, segghen met mij , Jae

De groote G. en vader aller genaede welcke ons tot J. Chr. gerop. h. en ons het geloove in J. Chr. geschonck. h. die verstercke, en bevest. ons meer en meer in dit geloove en veliene ons de genaede dat wij 't selve wel in heijl. moughen bel. tot dat wij sullen ontfagh. het eijnde onses geloofs, nam. de sal. der ziel. Hij die ons geroep. h. is getrouw, die het oock doem sal. Hem zij de eere en prijs in der eeuw. AMEN